

Бердянський державний педагогічний університет
Кафедра соціальної роботи та інклюзивної освіти

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Завідувач кафедри

 Катерина ПЕТРОВСЬКА

“29” серпня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
підготовки здобувачів I рівня вищої освіти

ПП 21

ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

(назва навчальної дисципліни)

Спеціальність 231 Соціальна робота
(шифр і назва спеціальності)

Освітньо-професійна програма «Соціальна робота та практична психологія»
(назва освітньо-професійної програми)

Спеціалізація практична психологія
(назва спеціалізації)

Факультет дошкільної, спеціальної та соціальної освіти
(назва факультету)

Бердянськ, 2023 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Право соціального забезпечення»
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 231 Соціальна робота
(код і назва спеціальності)

Освітньо-професійної програми «Соціальна робота та практична психологія»

Розробники:

Попова Анастасія Сергіївна, доцент викладач кафедри соціальної роботи та інклюзивної освіти, кандидат педагогічних наук

Робочу програму погоджено проектною групою освітньо-професійної програми «Соціальна робота та практична психологія» та схвалено на засіданні кафедри соціальної роботи та інклюзивної освіти від “29” серпня 2023 року (протокол № 1).

Завідувач кафедри

соціальної роботи та інклюзивної освіти

(підпис)

(Катерина ПЕТРОВСЬКА)
(прізвище та ініціали)

Гарант освітньо-професійної програми

«Соціальна робота та практична психологія»

(підпис)

(Катерина ПЕТРОВСЬКА)
(прізвище та ініціали)

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань <u>23 Соціальна робота</u> (шифр і назва)	Нормативна / (за вибором)	
	Спеціальність <u>231 Соціальна робота</u> (шифр і назва)		
Модулів – 1	Освітньо-професійна програма «Соціальна робота та практична психологія»	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 6		4-й	4-й
Загальна кількість годин – 120		Семестр	
Мова навчання: українська		7-й	7-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – самостійної роботи здобувача ВО–	Освітній ступінь: <u>бакалавр</u>		4
		Практичні, семінарські	
			6
		Лабораторні	
		Самостійна робота	
			80
	Індивідуальні завдання: 15		
	Вид контролю: екзамен		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для заочної форми навчання – 10/80 (11 % / 89%).

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Право соціального забезпечення» є підготовка майбутніх соціальних працівників, які мають високу правосвідомість та правову культуру, володіють необхідними в їхній майбутній професійній діяльності знаннями і практичними навичками для вирішення конкретних питань з права соціального забезпечення; здібних самостійно і грамотно орієнтуватись у сучасних соціально-забезпечуваних правовідносинах, приймати виважені та обґрунтовані рішення в рамках своєї професійної компетенції.

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- вивчення здобувачами основних категорій, принципів та інститутів права соціального забезпечення;
- вивчення напрямків правового регулювання відносин у сфері соціального захисту;
- ознайомлення із системою чинного законодавства про соціальне забезпечення та набуття навичок роботи з нормативними актами;
- з'ясування підстав та умов виникнення, зміни та припинення соціально-забезпечувальних правовідносин.

Основні результати навчання і компетентності згідно з вимогами освітньо-професійної програми:

№ з/п	Програмні компетентності	Компетенції	Результати навчання
1.	ЗК-1	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного, демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.	ПР-1 Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування професійних завдань і встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між соціальними подіями та явищами.
2.	ЗК-4	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях	ПР-3 Ідентифікувати, формулювати і розв'язувати завдання у сфері соціальної роботи, інтегрувати теоретичні знання та практичний досвід.
3.	СК-3	Знання і розуміння нормативно-правової бази стосовно соціальної роботи та соціального забезпечення.	ПР-11 Використовувати методи профілактики для запобігання можливих відхилень у психічному розвитку, порушень поведінки, міжособистісних стосунків, для розв'язання конфліктів, попередження соціальних ризиків та складних життєвих обставин.
4.	СК-10	Здатність розробляти шляхи подолання соціальних проблем і знаходити ефективні методи їх вирішення.	ПР-8 Критично аналізувати й оцінювати чинну соціальну політику країни, соціально-політичні процеси на

			загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях.
--	--	--	--

2. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Загальнотеоретичні положення та правові засади права соціального забезпечення.

Поняття та предмет права соціального забезпечення. Метод правового регулювання соціальнозабезпечувальних відносин та його ознаки. Функції права соціального забезпечення. Система права соціального забезпечення. Поняття і значення принципів права соціального забезпечення. Класифікація принципів. Зміст і конкретизація загальних (галузевих) принципів права соціального забезпечення. Зміст і конкретизація принципів окремих інститутів права соціального.

Джерела права соціального забезпечення: поняття, зміст, види. Поняття форм права соціального забезпечення та їх класифікація. Міжнародно-правові акти як джерела та форма права соціального забезпечення. Національні нормативно-правові акти як форма права соціального забезпечення. Локальні нормативні правові акти як форма права соціального забезпечення. Судова практика як джерело права соціального забезпечення. Колізії в праві соціального забезпечення. Суб'єкти соціальної політики України. Повноваження Міністерства соціальної політики України та його органів у сфері соціального забезпечення. Основні функції Пенсійного фонду України та його регіональних органів. Фонди соціального страхування та їхні органи.

Тема 2. Організаційно-правові форми та правовідносини у системі соціального забезпечення.

Поняття і загальна характеристика організаційно-правових форм соціального забезпечення. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Державне соціальне забезпечення. Недержавне соціальне забезпечення. Поняття, основні ознаки, види правовідносин у сфері соціального забезпечення. Норми права і їх роль у виникненні та розвитку правовідносин у сфері соціального забезпечення. Юридичні факти в праві соціального забезпечення. Суб'єкти правовідносин у сфері соціального забезпечення. Об'єкти правовідносин у сфері соціального забезпечення. Зміст соціально-забезпечувальних правовідносин. Матеріальні правовідносини у сфері соціального забезпечення. Соціально-фінансові страхові правовідносини у сфері соціального забезпечення. Процедурні правовідносини у сфері соціального забезпечення.

Тема 3. Загальні поняття та правове регулювання загальнообов'язкового державного соціального страхування у системі соціального забезпечення.

Юридичні факти непрацездатності в праві соціального забезпечення. Страховий і трудовий стаж та вислуга років як юридичні факти в праві

соціального забезпечення. Складні життєві обставини як юридичні факти в праві соціального забезпечення. Строки у праві соціального забезпечення. Єдиний соціальний внесок: поняття, розмір та порядок сплати для всіх офіційно працевлаштованих осіб.

Право громадян на матеріальне забезпечення та соціальні послуги за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням. Принципи, суб'єкти та об'єкти загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням. Порядок надання матеріального забезпечення та соціальних послуг.

Завдання і принципи страхування від нещасного випадку і гарантії забезпечення прав застрахованим особам. Суб'єкти та об'єкти страхування від нещасного випадку та професійного захворювання. Страховий ризик і страховий випадок у загальнообов'язковому державному соціальному страхуванні від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання. Нещасний випадок на виробництві: поняття та порядок розслідування. Професійне захворювання: поняття і порядок встановлення зв'язку із виробництвом. Види та порядок призначення виплат потерпілому.

Тема 4. Правове регулювання загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття.

Право громадян на матеріальне забезпечення за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням на випадок безробіття. Принципи, суб'єкти та об'єкти загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття. Особи, які підлягають страхуванню на випадок безробіття. Право на матеріальне забезпечення на випадок безробіття та соціальні послуги. Види і порядок надання матеріального забезпечення та соціальних послуг.

Тема 5. Правове регулювання загальнообов'язкового державного пенсійного страхування та особливості пенсійного забезпечення.

Поняття та структура системи пенсійного забезпечення. Поняття, ознаки та види пенсій. Відмінності пенсії від інших виплат. Умови призначення пенсій за віком, по інвалідності та у зв'язку з втратою годувальника у солідарній системі. Особливості пенсійного забезпечення окремих категорій осіб.

Пенсійні виплати за рахунок коштів накопичувальної системи пенсійного страхування. Недержавне пенсійне забезпечення. Особливості пенсійного забезпечення окремих категорій осіб.

Тема 6. Правове регулювання соціальних допомог, послуг та пільг.

Поняття та види допомоги. Державна допомога сім'ям із дітьми. Допомога у зв'язку з вагітністю та пологами. Одноразова допомога при народженні дитини. Державна соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям. Державна соціальна допомога інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам. Допомога по тимчасовій

непрацездатності. Допомога по безробіттю. Допомога особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам

Поняття та ознаки соціальних пільг. Класифікація соціальних пільг. Поняття та принципи соціальних послуг. Форми та види соціальних послуг. Поняття соціального обслуговування та органи, які здійснюють соціальне обслуговування. Організація діяльності з надання соціальних послуг. Реабілітація, освіта та забезпечення зайнятості інвалідів. Протезно-ортопедична допомога й забезпечення інвалідів транспортними засобами. Соціальне обслуговування вдома та в стаціонарних установах. Соціальне обслуговування дітей. Види й правила оплати їх соціального обслуговування в різних установах для дітей. Поняття прийомної сім'ї та порядок її матеріального забезпечення.

Порядок оплати соціального обслуговування. Громадяни, яким надається безкоштовне обслуговування.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усьог о	у тому числі					усьог о	у тому числі				
		л	п	ла б.	інд.	с.р		л	п	лаб	інд	С.р
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Тема 1. Загальнотеоретичні положення та правові засади права соціального забезпечення												
1.1. Право соціального забезпечення як галузь у системі права України.							8	2	-			6
1.2. Джерела права соціального забезпечення.							7	-	-			7
Разом за темою 1							15	2	-			13
Тема 2. Організаційно-правові форми та правовідносини у системі соціального забезпечення												
2.1. Організаційно-правові форми соціального забезпечення.							8	2	-			6
2.2. Поняття і види правовідносин із соціального забезпечення.							7	-	-			7
Разом за темою 2							15	2	-			13
Тема 3. Загальні поняття та правове регулювання загальнообов'язкового державного соціального страхування у системі соціального забезпечення												
3.1. Соціальні ризики як підстава виникнення права на соціальне забезпечення.							8	-	-			8
3.2. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, які спричинили втрату працездатності.							7	-	2			5
Разом за темою 3							15	-	2			13

Тема 4. Правове регулювання загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття												
4.1. -4.2. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття.								15	-	-		15
Разом за темою 4								15	2	-		15
Тема 5. Правове регулювання загальнообов'язкового державного пенсійного страхування та особливості пенсійного забезпечення												
5.1. Загальнообов'язкове державне пенсійне страхування.								8	-	2		6
5.2. Недержавне пенсійнезабезпечення.								7	-	-		7
Разом за темою 5									-	2		13
Тема 6. Правове регулювання соціальних допомог, послуг та пільг												
6.1. Державні соціальні допомоги.								8	-	-		8
6.2. Соціальні пільги та соціальне обслуговування.								7	-	2		5
Разом за темою 6								15	-	2		13
Усього годин								90	4	6		80

5. Теми лекцій

№ з/п	Назви теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	2		
1	<i>Загальнотеоретичні положення та правові засади права соціального забезпечення</i>		2
1.1.	Право соціального забезпечення як галузь у системі права України. 1. Поняття та предмет права соціального забезпечення. 2. Метод правового регулювання соціально забезпечувальних відносин та його ознаки. 3. Функції права соціального забезпечення. 4. Система права соціального забезпечення.		2
2.	<i>Організаційно-правові форми та правовідносини у системі соціального забезпечення</i>		2
2.1.	Організаційно-правові форми соціального забезпечення. 1. Поняття і загальна характеристика організаційно-правових форм соціального забезпечення. 2. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування. 3. Державне соціальне забезпечення. 4. Недержавне соціальне забезпечення.		2
Усього			4

Теми семінарських занять

№ з/п	Назви теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1.	2.		
3.	Загальні поняття та правове регулювання загальнообов'язкового державного соціального страхування у системі соціального забезпечення		2
3.2	Загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності 1. Поняття та загальна характеристика загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності.		2

	<p>2. Суб'єкти та об'єкти страхування від нещасного випадку та професійного захворювання.</p> <p>3. Страховий ризик і страховий випадок у загальнообов'язковому державному соціальному страхуванні від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання.</p> <p>4. Відшкодування шкоди, заподіяної застрахованому ушкодженням його здоров'я.</p>		
5	<i>Правове регулювання загальнообов'язкового державного пенсійного страхування та особливості пенсійного забезпечення</i>		2
5.1.	<p>Загальнообов'язкове державне пенсійне страхування</p> <p>1. Поняття та структура системи пенсійного забезпечення.</p> <p>2. Поняття, ознаки та види пенсій.</p> <p>3. Умови призначення пенсій за віком, по інвалідності та у зв'язку з втратою годувальника у солідарній системі.</p> <p>4. Особливості пенсійного забезпечення окремих категорій осіб.</p>		2
6.	<i>Правове регулювання соціальних допомог, послуг та пільг</i>		2
6.1.-6.2	<p>Державні допомоги, послуги та пільги</p> <p>1. Характеристика системи соціальних послуг в Україні та їх законодавче та нормативно-правове регулювання.</p> <p>2. Характеристика системи державних допомог в Україні та їх законодавче та нормативно-правове регулювання.</p> <p>3. Характеристика системи державних пільг в Україні та їх законодавче та нормативно-правове регулювання.</p>		2
Усього			6

7. Самостійна робота

№ з/п	Назви теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	2		
1.	<p>1. Міжнародно-правові акти як джерела та форма права соціального забезпечення.</p> <p>2. Національні нормативно-правові акти як форма права соціального забезпечення.</p> <p>3. Локальні нормативні правові акти як форма права соціального забезпечення.</p>		13

2.	1. Норми права і їх роль у виникненні та розвитку правовідносин у сфері соціального забезпечення. 2. Юридичні факти в праві соціального забезпечення. 3. Матеріальні правовідносини у сфері соціального забезпечення. 4. Соціально-фінансові страхові правовідносини у сфері соціального забезпечення. 5. Процедурні правовідносини у сфері соціального забезпечення.		13
3.	1. Право громадян на матеріальне забезпечення та соціальні послуги за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності. 2. Порядок встановлення ступеня втрати працездатності потерпілим на виробництві.		13
4.	1. Терміни виплати допомоги в разі безробіття, її розміри та порядок обчислення для різних категорій громадян.		15
5.	1. Члени сім'ї, які вважаються такими, що були на утриманні померлого годувальника. 2. Період, на який призначається пенсія у зв'язку з втратою годувальника.		13
8.	1. Порівняльний аналіз системи соціальних допомог, послуг та пільг в різних країнах (країна на вибір).		13
Усього			80

8. Індивідуальні завдання

Вирішення практичних кейс ситуацій та складання/вирішення тестів по кожній темі.

9. Методи навчання

Словесні (пояснення, розповідь, лекція, семінари бесіда (вступна, бесіда-повторення); наочні (ілюстрування за допомогою електронного опорного конспекту); практичні: (вправи, моделювання життєвих ситуацій); методи стимулювання навчальної діяльності (метод навчальної дискусії, метод опори на життєвий досвід здобувачів, створення ситуацій пізнавальної новизни); методи контролю і самоконтролю (метод усного контролю, метод письмового контролю, метод тестового контролю).

10. Засоби діагностики успішності навчання

Усне індивідуальне та фронтальне опитування, співбесіда, аналітичні звіти, реферати, есе, презентації результатів виконаних завдань та досліджень тощо.

11. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточне тестування та самостійна робота						Середнє арифметичне за поточну роботу (максимально 50 балів)	Залік	Сума
Тема 1		Тема 2		Тема 3				
1.1	1.2	2.1	2.2	3.1	3.2			
25		25		25				
Тема 4		Тема 5		Тема 6				
4.1	4.2	5.1	5.2	6.1	6.2			
25		25		25				

Система нарахування рейтингових балів (поточний контроль¹)

№	Вид робіт за темами	Бали рейтингу (денна форма)	Бали рейтингу (заочна форма)
1	Тема 1.		
1.1.	Відповідь на семінарському занятті		-
1.2.	Виконання самостійної роботи до теми 1: - Підготовка додаткових питань та опитування за ними;		0 – 10
1.3.	Виконання ІНДЗ до теми 1: - Таблиця; - Вирішення/складання тестів		0 – 15 0 – 10 0 – 5
Максимум за тему 1			25 балів
	Тема 2		
2.1.	Відповідь на семінарському занятті		-
2.2.	Виконання самостійної роботи до теми 2: - Підготовка додаткових питань та опитування за ними.		0 – 10
2.3.	Виконання ІНДЗ до теми 2: - Таблиці; - Вирішення/складання тестів		0 – 15 0 – 10 0 – 5
Максимум за тему 2			25 балів
	Тема 3		
3.1.	Відповідь на семінарському занятті		0 - 5
3.2.	Виконання самостійної роботи до теми 3: - Підготовка додаткових питань та опитування за ними.		0 – 5
3.3.	Виконання ІНДЗ до теми 3: - Задачі; - Вирішення/складання тестів		0 – 15 0 – 10 0 – 5
Максимум за тему 3			25 балів
	Тема 4		
4.1.	Відповідь на семінарському занятті		-

¹ Детальний розподіл балів та критерії оцінювання до кожного виду робіт представлені у «Системі оцінювання» та розміщені на електронній платформі підтримки навчання Moodle БДПУ

4.2.	Виконання самостійної роботи до теми 4: - Підготовка додаткових питань та опитування за ними.		0 – 10
4.3.	Виконання ІНДЗ до теми 5: - Таблиця; - Задачі - Вирішення/складання тестів		0 – 15 0 – 5 0 – 5 0 – 5
Максимум за тему 4			25 балів
Тема 5			
5.1.	Відповідь на семінарському занятті		5
5.2.	Виконання самостійної роботи до теми 7: - Підготовка додаткових питань та опитування за ними.		0 – 5
5.3.	Виконання ІНДЗ до теми 7: - Вирішення/складання практичних кейсів; - Вирішення/складання тестів		0 – 15 0 – 10 0 – 5
Максимум за тему 5			25 балів
Тема 6			
	Відповідь на семінарському занятті		0 – 5
6.1.	Виконання самостійної роботи до теми 6: - Підготовка додаткових питань та опитування за ними.		0 – 5
6.2.	Виконання ІНДЗ до теми 6: - Презентація; - Вирішення/складання тестів		0 – 15 0 – 10 0 – 5
Максимум за тему 6			25 балів

За підсумками навчання за один семестр здобувач вищої освіти може отримати 100 балів (50 балів² – поточне оцінювання + 50 балів – контрольне оцінювання (екзамен)).

Підсумкова кількість балів визначається за формулою:

$$m = \frac{3K_1 + 3K_2 + 3K_3 + 3K_4}{n} + 50 = 100$$

де m – кількість набраних балів за вивчений курс;

n – кількість залікових кредитів;

50 балів – екзамен або залік.

Загальна кількість балів за вивчений курс обчислюється таким чином: підраховується кількість балів, набраних під час поточного контролю за всіма заліковими кредитами, та ділиться на загальну кількість кредитів (визначається середній арифметичний бал). Потім до отриманого показника додаються бали, набрані під час заліку.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS
--	-------------

² Мінімальний допуск до екзамену здобувача можливий за умови набрання ним 35 балів за виконані роботи протягом семестру.

90 – 100	A
78 – 89	B
65 – 77	C
58 – 64	D
50 – 57	E
35 – 49	FX
1 – 34	F

12. Методичне забезпечення

1. Навчально-методичний комплекс з дисципліни «Право соціального забезпечення» для здобувачів денної та заочної форм навчання.
2. Навчальні мультимедійні презентації.
3. Навчальні фільми.

13. Рекомендована література

Базова:

1. Андріїв В. В. Правовідносини із загальнообов'язкового державного соціального страхування: теоретичний аспект / В. В. Андріїв, О. В. Москаленко, С. М. Прилипко, О. М. Ярошенко. Х.: ФІНН, 2011. 280 с.
2. Бойко М. Д. Право соціального забезпечення України: навчальний посібник. 5-е видання. К.: Центр учбової літератури, 2018. 448 с.
3. Бойко, М.Д. Трудове право України : навчальний посібник для ст-ів ВНЗ. 3-е видання. К.: Центр учбової літератури, 2017. 392 с.
4. Машика, В.Т. Основи правознавства : дидактичні матеріали. Харків : Основа, 2017. 96 с.
5. Право соціального забезпечення : підручник / [О. М. Ярошенко, А. М. Слюсар, І. А. Ветухова та ін.] ; за заг. ред. О. М. Ярошенка. Харків : Право, 2019. 376 с.
6. Право соціального забезпечення України [Текст] : підручник / [Пилипенко П. Д. та ін.] ; за ред. д-ра юрид. наук, проф. П. Д. Пилипенка ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. 4-те вид., перероб. і допов. Київ : Ін Юре, 2017. 476 с.
7. Право соціального забезпечення: навч. посіб. / авт.: С. М. Прилипко, Г. С. Гончарова, В. В. Юровська, О. О. Конопельцева; за заг. ред. В. В. Жернакова. Х.: Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого", 2017. 126 с.
8. Сташків Б. І. Право соціального забезпечення. Загальна частина : навчальний посібник / Б. І. Сташків. Чернігів : ПАТ "ПВК" "Десна", 2018. 692 с.

Допоміжна:

1. Болотіна Н. Б. Право соціального захисту України: Навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2008. 663 с.
2. Вишновецька С. В. Право соціального забезпечення України [Текст] : навч.-метод. посіб. / С. В. Вишновецька, І. В. Новосельська ; Міжрегіон. акад. упр. персоналом. К. : Вид. дім «Персонал», 2009. 320 с.
3. Загальна декларація прав людини на сервері верховної ради України. *Верховна Рада України*: веб-сайт. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_015

4. Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне забезпечення: Закон України. *Верховна Рада України*: веб-сайт. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1058-15>
5. Конституція України. *Верховна Рада України*: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
6. Лата Н. Ф. Право соціального забезпечення України [Текст] : навч. посіб. / Н. Ф. Лата, О. С. Андреева ; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2011. 147 с.
7. Право соціального забезпечення в Україні: підруч. / за ред. Т. А. Занфірової, С. М. Прилипка, О. М. Ярошенка. 2-ге вид., переробл. і доповн. Х.: ФІНН, 2012. С. 106-134.
8. Про державну допомогу сім'ям з дітьми: Закон України. *Верховна Рада України*: веб-сайт. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1768-14>
9. Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям : Закон України. *Верховна Рада України*: веб-сайт. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1768-14>
10. Про державну соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю» : Закон України. *Верховна Рада України*: веб-сайт. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2109-14>
11. Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю: Закон України. *Верховна Рада України*: веб-сайт. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1727-15>
12. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття Закон України. *Верховна Рада України*: веб-сайт. URL:: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1533-14>
13. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України. *Верховна Рада України*: веб-сайт. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1105-14>
14. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні : Закон України. *Верховна Рада України*: веб-сайт. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/875-12>
15. Про соціальні послуги: Закон України. *Верховна Рада України*: веб-сайт. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/966-15>

14. Інформаційні ресурси

1. Бібліотека БДПУ <http://edu.bdpu.org>
2. Сайт БДПУ <http://bdpu.org>
3. Верховна Рада України. Офіційний сайт (законодавство) <http://zakon4.rada.gov.ua/>
4. Міністерство соціальної політики України. Офіційний сайт (урядовий портал) www.mlsp.gov.ua
5. Медіатека ФДССО.